

Akademický rok: 2023/2024

Diplomová práce – posudek oponenta

Jméno a příjmení studenta: BcA. Berta Myslivcová

Název práce: Čitelnost v autorském písmu

Slovní hodnocení:

Posluchačka Berta Myslivcová se ve své diplomové práci zabývá specifickou „niche“ designérskou činností, a to písmařstvím. Zvláště v době tolik zaměřené na výsledek a výkon je třeba ocenit jistou odvahu v uchopení tématu — autorce jde přiznaně více o samotný proces tvorby písma, než o výsledné dílo; cílem je (nejistě) získání nových dovedností, nikoliv (bezpečně) uplatnění dovedností stávajících.

Jak sama autorka přiznává, za necelých osm měsíců je bez předchozích zkušeností takřka nemožné dokončit plnohodnotné knižní písmo. Je tedy zcela v pořádku zúžit cíle diplomové práce na koncepční rozvahu, návrh klíčových znaků a jejich testování („proof of concept“) — v tomto ohledu se tedy zdají být cíle definované v dokumentaci závěrečné práce zvolené rozumně. Jejich lehce vágní formulace je na jednu stranu pochopitelná (z povahy věci autorka nemůže tušit, kam ji proces hledání podoby knižního písma zavede), na druhé straně však nedává příliš pevný základ pro systematictější práci. Při samotné tvorbě písma tak diplomantka činí mnoho rozhodnutí spíše impulzivně, zdá se (např. výběr inspirativních písem, volba duktů pro vlastní překres, volba deformace kresby, umístění kotevních bodů, apod.). Jistě, proces učení se skrze chyby a slepé cesty je jedním z neúčinnějších — je však otázkou, zda se zároveň jedná o neefektivnější využití časového rámce, který je pro vypracování diplomové práce dán. Domnívám se, že předem jasněji nastavené cíle (a z nich vyplývající postupy) by posluchačku mohly vést smysluplněji. Například: co je zamýšlenou emocí, kterou chce písmo působit? Co po formální stránce spojuje existující písma ze stejné „emoční“ kategorie? Jaký mají duktus, šířkové proporce a kresebné detaily? Jaké litery jsou pro jednotlivá písma nejvíce charakteristické a jaké jsou naopak spíše neutrální? Věřím, že hledání odpovědí na takto konkrétněji formulované otázky by autorce cestu k vysněné knižní antikvě usnadnilo.

V textové dokumentaci autorka čerpá z několika knih českých autorek a autorů. Snad s výjimkou některých částí *Esejí o typografii* Františka Štorma se všechny typografii věnují spíše ve smyslu uplatnění písma a práce s ním, než jeho vlastního návrhu. To je samozřejmě naprosto v pořádku pro teoretickou rešerši (historický vývoj, formální prvky, ukázky písem apod.), pro fázi tvorby bych nicméně doporučoval přidat i zdroje specificky zaměřené na návrh písma — ať již se jedná o knihy (např. Gerard Unger: *Theory of Type Design*), nebo i snadno a zdarma dostupné internetové zdroje (např. *Ohno Type School* od Jamese Edmondsona). Jakkoliv je písmařství oborem do značné míry okrajovým, má — jak ostatně autorka

v teoretické části dokazuje — několik tisíciletí dlouhou tradici a je tak přirozené, že se časem vytříbily ověřené postupy a techniky, které eliminují procházení (předchozími generacemi již prošlých) slepých cest. Tak jsou pro pochopení ustáleného tvarosloví jednotlivých antikvových liter prospěšnější kaligrafická cvičení (např. kopírující karolínskou minuskuli a její další vývoj), než mechanické kresebné kopírování dnešních digitalizací (to má samozřejmě též své místo, musí však navazovat na osvojení si logiky jednotlivých tahů, jejich proporcí a napojení). I Bertou zmíněné písmo *Lapture* od Tima Ahrense (Just Another Foundry) se svým signifikantním řešením minuskových „y“ totiž navazuje na starší kaligrafické vzory, nejedná se o samoúčelné kresebné „ozvláštnění“.

Sama autorka uvádí, že u knižního písma je důležitá nejen kresba jednotlivých glyfů, ale také vyvážení prázdného místa kolem nich. Teprve v kontextu dalších liter, tj. v sazbě, se totiž ukáže (ne)vhodnost dílčích řešení a proporcí. Zatímco jeden glyf může samostatně působit dokonale, právě dosažení konzistence (formální i ideové) v sazbě je známkou dobře navrženého písma (odborná literatura i praxe dokonce ukazují, že právě základní proporce jsou pro čitelnost neporovnatelně důležitější, než detaily kresby jednotlivých glyfů). Pro další postup na rozpracovaných písmech bych tak doporučoval testování autorkou navržených liter (a jejich případných variant) již v kontextu slov — pro tuto fázi lze přitom volit slova složená jen z několika málo písmen, např. „minimum“, „ununennium“ apod.

Významným prvkem „nápisové abecedy“ diplomantky je snaha o zapracování „zlomů“. Na první pohled se jedná o zásah zcela mimo logiku tvorby jednotlivých tahů — to však nechápejme jako výtku. Naopak, zde právě autorka opouští již prozkoumané vody a dostává se do dosud málo probádaných ramen širokého písmařského řečiště. Je dost možné, že se tato ramena ukáží jako slepá. I to by však bylo třeba vnímat jako pozitivní přínos písmařství — právě a jen díky neutuchající snaze generací písmařů (a písmařek!) nacházet neprobádaná řešení — a beze studu ukazovat i ta, která se ukáží jako nevhodná — se může obor posouvat kupředu. Byť se ze zaslaných ukázek zdá, že konkrétně takto navržené zlomy v tuto chvíli nepřidávají písmu ani na čitelnosti, ani na estetické kvalitě, přesto mohou nakonec vést k řešení jinému, inovativnímu a originálnímu.

Předchozí odstavce by mohly svádět k závěru, že jsem k diplomové práci Berty Myslivcové poněkud kritický. Jistě, zvláště k poněkud neukotvenému postupu práce mám své (věřím, že oprávněné) výhrady. Výsledné digitalizace autorského písma mají bezesporu své nedostatky (příliš vysoko umístěný hrot u „b“, příliš krátký horní serif u „d“ atp.). Obloukem se ale vracíme na samotný začátek — cílem práce diplomantky nebylo výsledné písmo (ani zkoumání čitelnosti písma, jak by ovšem napovídala název), ale proces jeho tvorby. V tomto ohledu přitom vidíme značný posun ve schopnostech autorky tvarovat jednotlivé litery a dosahovat jejich formální konzistence, textový doprovod dokládá i získání nových teoretických poznatků. Tyto cíle tedy

byly z velké části naplněny. Pevně věřím, že i tento oponentský posudek může autorce posloužit jako cenná zpětná vazba a snad i podnět k dalšímu písmařskému směřování — a sám se velmi těším na výsledky, ke kterým diplomantka, jak pevně věřím, za pár dalších měsíců (a let) dojde.

Otázky k rozpravě:

1. Jaké nové poznatky a zkušenosti, jež jste během diplomové práce získala, považujete pro svoji další písmařskou činnost za nejpodstatnější?
2. V čem se liší váš nynější pohled na knižní písma oproti pohledu před začátkem diplomové práce? Jak byste případně změnila či doplnila výběr písem „pro inspiraci“?
3. Naplnila diplomová práce vaše očekávání?

Závěrečné hodnocení:

Práci doporučuji k obhajobě.

Návrh klasifikace:

C

Posudek vypracoval(a):

MgA. Jiří Toman, Ph.D.

Datum:

1. května 2024